

MARCIN WRZOS

Redakcja „Misyjnych Dróg”, Poznań

Przeobrażenia funkcji wydawniczych polskiego czasopiśmiennictwa misyjnego

Aktywność misyjna Kościoła katolickiego jest szczególnym przejawem jego działalności ewangelizacyjnej. Bywa, że w dyskursie społecznym i medialnym kontestuje się eklezyjalne zaangażowania duszpasterskie, ale nie misje. Są one pozytywnie przedstawiane w środkach masowej wymiany myśli, jeśli nie ze względu na prowadzoną działalność ewangelizacyjną, to z uwagi na szeroko pojętą promocję ludzką, czyli m.in. działalność alfabetyzacyjną, medyczną lub humanitarną.

Wielu ludzi nie może sobie wyobrazić współczesności bez środków masowego przekazu. Niezależnie od przynależności pokoleniowej w powszechnym użytku jest radio, telewizja, czasopisma¹, internet, choć można analizować popularność poszczególnych mediów w zależności od grupy wiekowej użytkowników. Informacje i myśli udostępniane są w coraz szybszym tempie (SMS-y, portale internetowe, blogi, Facebook, Twitter). Bardzo często media tak angażują ludzi, że życie bez dostępu do nich staje się trudne. Zwłaszcza ludzie młodzi ciągle pozostają w łączności ze światem i mediami wirtualnymi: w komunikacji miejskiej, na uczelni, w szkole i w domu. Kościół najpierw z entuzjazmem przyjął te środki, potem odnosił się do nich z rezerwą, a obecnie z roztropnością posługuje się nimi w ewangelizacji². Bardzo szybko stały

¹ Definicje czasopisma i innych terminów prasoznawczych użyte będą, jeśli nie zaznaczono inaczej, zgodnie z obowiązującym polskim prawem prasowym: Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe (tekst jednolity: Dz.U. z 1984, Nr 5 poz. 24). Autor opracowania będzie posługiwał się terminologią prasoznawczą używaną także w teologii środków masowego przekazu.

² Szerzej na temat Kościoła w świecie mediów, jego nauczania i historii wzajemnych relacji pisze: K. Pokorna-Ignatowicz, *Kościół w świecie mediów. Historia – dokumenty – dylematy*, Kraków 2002.

się one narzędziem wykorzystywanym do propagowania misji bądź ich prowadzenia³.

Katolickie media misyjne pojawiły się na polskim rynku prasowym w 1882 r.⁴ i bardzo szybko znalazły miejsce w systemie polskiej prasy katolickiej. Jego rozwój zależał od zmieniającej się sytuacji polityczno-społecznej – ostatnie dziesięciolecie rozbiorów, wojny światowe, okres komunizmu itd. Krajową prasę misyjną, ze względu na okres wydawania, a także zmiany technologiczne, np. cyfryzację, pojawienie się mediów społecznościowych, możemy podzielić na przedwojenną (do roku 1939/1940)⁵, powojenną (do roku 2000)⁶ i współczesną (do dziś)⁷. Czasopisma wydawane w tych okresach róż-

³ Por. A. Kaleta, *Polskie katolickie czasopiśmiennictwo misyjne w II Rzeczypospolitej*, Kalisz 2001, s. 59-65; M. Wrzos, *Polskie czasopiśmiennictwo misyjne po II wojnie światowej*, Poznań 2013, s. 13-25; G. Jagieł, *Prasa misyjna – początki i idee*, „Światło Narodów” 6 (1982), s. 6-9.

⁴ Pierwszym polskim czasopismem misyjnym były jezuickie „Misje Katolickie” wydawane w Krakowie od 1882 r.

⁵ Do czasopism misyjnych powstałych przed I wojną światową należą: „Misje Katolickie”, „Roczniki Rozkrzewiania Wiary”, „Roczniki Dzieła Świętego Dzieciństwa Pana Jezusa”, „Niezapominajka” – „Wiadomości Misyjne”, „Misjonarz Katolicki”, „Echo z Afryki”, „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego á Paulo” i „Murzynek”. Do czasopism misyjnych powstałych przed II wojną światową należą: „Młodzież Misyjna”, „Pobudka Misyjna”, „Nasz Misjonarz”, „Mały Misjonarz”. „Oblat Niepokalanej”, „Przegląd Misyjny”, „Jednodniówka ku uczczeniu Międzynarodowego Akademickiego Kongresu Misyjnego w Poznaniu 28 IX – 2 X 1927”, „Głos Misyjny”, „Młodzież Seraficka”, „Związek Misyjny Polek”, „Roczniki Związku Akademickich Kół Misyjnych” – „Annales Missiologicae”, „Dzieła Misyjne Diecezji Łomżyńskiej”, „Ruch Misyjny wśród Inteligencji w Polsce”, „Misje Księży Misjonarzy-Siostr Miłosierdzia”, „Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary w Diecezji Płockiej”, „Misyjny Dodatek Miesięcznika Kościelnego Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej”, „Przyjaciel Polskiej Misji w Chinach”, „Katolicka Propaganda Misyjna dla Budzenia i Rozpowszechniania Znajomości Misji Katolickich”, „Listy Polskich Misjonarzy św. Wincentego á Paulo z Chin”, „Posiew”, „Papieskie Dzieła Misyjne w Diecezji Włocławskiej”, „Wiadomości Misyjne w Diecezji Włocławskiej”, „Wiadomości Misyjne i Listy Księży Misjonarzy i Siostr Miłosierdzia z Polskiej Misji w Chinach”, „Akademicy Lubelscy Misjom”, „Biuletyn Miesięczny Związku Misyjnego Duchowieństwa w Polsce”, „Pomoc Misyjna” i „Biuletyn Misyjny Mugeznai No Sono” (pisownia oryginalna), za: A. Kaleta, *Polskie katolickie czasopiśmiennictwo misyjne*, dz. cyt., s. 64, 73-75. Jednocześnie, najwięcej, bo 29 tytułów prasowych było wydawanych w latach 1935-1937.

⁶ Po II wojnie światowej, do roku 2000, na polskim rynku prasowym ukazywały się następujące czasopisma misyjne: (a) popularne niskonakładowe: „Amahoro”, „Biuletyn Misyjny Archidiecezji Gnieźnieńskiej”, „Biuletyn Misyjny Diecezji Rzeszowskiej”, „Głos Afryki”, „Głoście Ewangelie”, „Misjonarz św. Rodziny”, „My a Trzeci Świat”, „Wrota Afryki”; (b) popularne wysokonakładowe: „Biuletyn – Pomoc Kościołowi w Potrzebie”, „Echo z Afryki i Innych Kontynentów”, „Horyzonty Misyjne”, „Papieskie Intencje Misyjne” – „Misje Dzisiaj”, „Misje Salezjańskie”, „Misjonarz”, „Posyłam Was” i „Świat Misyjny”; (c) popularnonaukowe: „Animator Misyjny”, „Misyjne Drogi”, „Misjonarze Kombonianie”, „Posłaniec Ducha Świętego” i „Światło Narodów”; (d) naukowe: „Annales Missiologici Posnanienses”, „Biuletyn Misjologiczno-Religioznawczy” i „Nurt SVD”. Najwięcej misyjnych tytułów prasowych (24) ukazywało się w roku 1998.

⁷ Po roku 2000 na polskim rynku prasowym ukazywały się następujące czasopisma misyjne: (a) popularne niskonakładowe: „Amahoro”, „Biuletyn Misyjny Archidiecezji Gnieźnieńskiej”, „Biu-

nią się technologią druku, grupą docelową (targetem), realizowanymi zadaniami i funkcjami. Głównymi ośrodkami wydawniczymi czasopism misyjnych w kraju są Warszawa, Kraków i Poznań⁸.

Treść czasopism, w tym także misyjnych, czas ukazywania się tematów oraz jakość zarówno merytoryczna, jak i techniczna zależą od funkcji wyznaczonych dla danego periodyku przez redakcje i wydawców. Są one realizowane przez autorów opracowań publikowanych na jego łamach. Do najczęściej spotykanych funkcji czasopism w ogóle, wskazanych także w obowiązującym prawie prasowym⁹, należą: informacyjna (głównym zadaniem jest informowanie potencjalnych odbiorców o aktualnych wydarzeniach), opiniotwórcza (pozwala ukształtować pogląd na dane zdarzenie, sytuację lub stan), postawotwórcza (kształtuje postawę w danej sprawie), rozrywkowa (zawiera elementy rozrywkowe, bez większych wartości informacyjnych), kontrolna (kontroluje aparat władzy i jego poczynania), organizatorska (organizuje życie społeczne) oraz integracyjna (integruje dane społeczeństwo)¹⁰. W opracowaniach

letyn Misyjny Diecezji Rzeszowskiej”, „Głos Afryki”, „Głosie Ewangelie”, „Kapucyni i Misje”, „Lafia” – „Informacje Sekretariatu Misyjnego”, „Misyjny Dar Serca”, „My a Trzeci Świat”, „Nasze Misje Franciszkańskie”, „Wiadomości Misyjne”, „Wrota Afryki”; (b) popularne wysokonakładowe: „Biuletyn – Pomoc Kościołowi w Potrzebie”, „Echo z Afryki i Innych Kontynentów”, „Horyzonty Misyjne”, „Papieskie Intencje Misyjne” – „Misje Dzisiaj”, „Misje Salezjańskie”, „Misjonarz”, „Posyłam Was” i „Świat Misyjny”; (c) popularnonaukowe: „Animatorski Misyjny”, „Medicus Mundi Polonia”, „Misyjne Drogi”, „Misjonarze Kombonianie”, „Posłaniec Ducha Świętego” i „Światło Narodów”; (d) naukowe: „Annales Missiologici Posnanienses”, „Biuletyn Misjologiczno-Religioznawczy”, „Lumen Gentium”, „Nurt SVD” i „Studia Misjologiczne”. Najwięcej misyjnych tytułów prasowych (27) ukazywało się w roku 2007. Po tym roku redakcje następujących tytułów zawiesiły działalność (niektóre są w trakcie wznawiania swojej działalności): „Biuletyn Misyjny Archidiecezji Gnieźnieńskiej”, „Biuletyn Misyjny Diecezji Rzeszowskiej”, „Lafia” – „Informacje Sekretariatu Misyjnego”, „Studia Misjologiczne” i „Światło Narodów”.

⁸ Por. F. Jabłoński, *Recepcja idei misyjnej w Polsce po Soborze Watykańskim II*, Kraków 2003, s. 126-158; M. Wrzos, *Polskie czasopiśmiennictwo misyjne...*, dz. cyt., s. 529-530.

⁹ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe (tekst jednolity: Dz.U. z 1984, Nr 5 poz. 24).

¹⁰ Potrzeba podziału funkcji prasy czy próby jej wyliczenia jest obecna w wielu badaniach prasoznawczych. Niestety, nie ma ogólnie przyjętej typologii funkcji prasy. I. Tetelowska już w 1967 r. podawała trzy funkcje prasy: informowania, kształtowania opinii i dostarczania rozrywki (por. I. Tetelowska, *Szkice prasoznawcze*, Kraków 1967, s. 157). Podział trychotomiczny zaprezentowany przez Tetelowską jest najbardziej rozpowszechniony. M. Szulczewski podaje cztery funkcje prasy: organizatorską, propagandową, wychowawczą i rozrywkową (por. M. Szulczewski, *O funkcjach i roli prasy w społeczeństwie*, Warszawa 1964, s. 51). K. Młynarz uznaje następujące funkcje prasy: informacyjną, organizatorską, wychowawczą i rozrywkową (por. K. Młynarz, *Funkcja radia, telewizji i prasy*, Warszawa 1971, s. 10). Kolejni autorzy przedstawiają współczesną listę funkcji prasy: informacyjna, socjalizacyjna, motywacyjna, debaty, edukacyjna, promowania kultury, rozrywkowa i edukacyjna – jest ona zgodna ze wskazaniami ONZ (por. Many Voices, *One World. Report by the International Commission for the Study of Communications Problems*, Paris–London–New York 1981, s. 14-15). Szerzej na ten temat piszą: W. Pisarek, *Wstęp do nauki o komunikowaniu*, Warszawa 2008; C.J. Bertrand, *Deontologia mediów*, Warszawa 2007; M. Chyliński, S. Russ-Mohl, *Dzienni-*

praszynawczych wspomina się także funkcje: interwencyjną, edukacyjną oraz ekonomiczną. Natomiast teoretycy mediów katolickich zauważają, że najważniejszą ich funkcją jest ewangelizacja¹¹. Jak widać, zadania prasy można dostosować do jej tematyki i odbiorców, jak i odwrotnie. Inną funkcję będzie miała prasa informacyjna, sportowa, hobbystyczna, a jeszcze inną misyjna.

Wydaje się, że polska prasa misyjna pełni najczęściej funkcje: informacyjną, propagującą misję, ewangelizacyjną, gromadzenia środków materialnych, budzenia powołań misyjnych, organizatorską, opiniotwórczą i postawotwórczą. Te funkcje i zmiany w ich realizacji w trzech powyżej nakreślonych okresach wydawniczych będą przedmiotem przeprowadzonych analiz. Dokumentacja im poświęcona byłaby nader obfita, stąd w dokumentacji naukowej podane zostaną jedynie podstawowe odniesienia do tytułów periodyków związanych z omawianą tematyką, w których dane aspekty są zauważalne regularnie. Pierwszeństwo w poniższych rozważaniach będą miały czasopisma popularne i popularnonaukowe, choć dla pełnego obrazu czasopiśmiennictwa misyjnego wspomnieć należy o nieprzerwanej tradycji naukowej refleksji misjologicznej w periodykach naukowych.

1. Funkcja informacyjna

Informowanie to jedna z podstawowych funkcji prasy. Zdefiniowana jest w cytowanej już Ustawie z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe. Głównym zadaniem prasy jest informowanie potencjalnych odbiorców o bieżących i aktualnych wydarzeniach lub przedstawienie wydarzeń z bardziej lub mniej odległej przeszłości.

1.1. Nauczanie Kościoła

W pierwszym okresie wydawania prasy misyjnej (lata 1882-1939/1940), analizowaną funkcję realizowano m.in. poprzez informowanie o publikowanych dokumentach papieskich¹², informowanie edukacyjne czytelników

karstwo, Warszawa 2008; M. Nieć, *Komunikowanie społeczne i media*, Warszawa 2010; *Słownik terminologii medialnej*, red. W. Pisarek, Kraków 2006.

¹¹ Por. A. Lepa, *Ewangelizacja przez środki społecznego przekazu*, „L'Osservatore Romano” (sekcja polska), R 1999, nr 218, s. 28.

¹² Najważniejsze dokumenty papieskie tego okresu dotyczące misji, omawiane w czasopismach misyjnych, to: (a) encykliki: Pius X, *Lacrimabili statu Indorum*; Benedykt XV, *Maximum illud*; Pius XI, *Rerum Ecclesiae*; (b) *motu proprio*: Benedykt XV, *Dei Providentis arcano*; Pius XI, *Romanorum Pontificum*; Pius XI, *Quoniam tam praeclara*; Pius XI, *Decessor noster*; Pius XI, *Vix ad*; (c) listy apostolskie: Pius X, *In Apostolicum*.

o geografii świata lub misyjnym świecie przyrody. Ważnym aspektem były informacje związane z polskim dorobkiem misyjnym, pracą wśród emigracji bądź ukazywanie powszechnego charakteru Kościoła¹³.

W drugim okresie wydawania prasy misyjnej (lata 1939/1940-2000) podstawowym wyrazem funkcji informacyjnej prasy misyjnej było nadal publikowanie i teologiczne komentowanie dokumentów papieskich i nauczania papieskiego. Wydawcy misyjni przedrukowywali w całości krótsze dokumenty papieskie, szczególnie orędzia na niedzielę misyjną oraz komentarze dotyczące pozostałych dokumentów, ze szczególnym uwzględnieniem tych, które bezpośrednio dotyczą misji¹⁴. Inną kategorią były sprawozdania z analizą wypowiedzi papieskich z pielgrzymek do krajów misyjnych. Tego rodzaju popularna forma przekazywania nauczania papieskiego była dostępna szerszemu gronu odbiorców i nie wymagała od nich specjalistycznego przygotowania przez studia teologiczne bądź misjologiczne. Jest to szczególnie widoczne w czasopismach popularnonaukowych oraz naukowych. Misyjne czasopisma popularne rzadko sięgały do papieskich tekstów źródłowych, tylko niektóre publikowały ich omówienia.

W trzecim okresie wydawania prasy misyjnej (po roku 2000), podobnie jak w drugim, funkcja informacyjna była realizowana przez publikowanie i teologiczne komentowanie dokumentów papieskich, także przez coraz szersze grono autorów świeckich¹⁵. Jeśli periodyk miał edycję internetową, zamieszczano w niej odnośniki do dokumentów papieskich dostępnych w internecie.

1.2. Historia misji

Kolejnym przejawem pełnienia omawianej funkcji były omówienia związane z historią misji. Tematykę tego rodzaju podejmowano w każdym z analizowanych okresów. Obejmowała ona historię ewangelizacji misyjnej poszczególnych kontynentów i krajów, dzieje posługi podejmowanej m.in. przez zakony i misjonarzy świeckich, a także historię pojedynczych misji. W artykułach ukazywano misje w kontekście przemian społecznych, politycznych oraz kulturowych. Charakteryzowano sylwetki wybitnych misjonarzy i osób odpo-

¹³ Por. A. Kaleta, *Polskie katolickie czasopiśmiennictwo misyjne*, dz. cyt., s. 173-195.

¹⁴ Były to wcześniej wydane dokumenty oraz: (a) encykliki: Pius XII, *Evangelii Praecones*; Pius XII, *Fidei donum*; Jan XXIII, *Princeps Pastorum*; Jan Paweł II, *Redemptoris missio*; (b) adhortacje apostolskie: Paweł VI, *Evangelii nuntiandi*; Jan Paweł II, *Ecclesia in Africa*; Jan Paweł II, *Ecclesia in America*; Jan Paweł II, *Ecclesia in Asia*; (c) dekret soborowy: *Dekret o działalności Misyjnej Kościoła „Ad gentes divinitus”*.

¹⁵ Po roku 2000 najczęściej komentowano wcześniejsze papieskie dokumenty oraz adhortacje: Jan Paweł II, *Ecclesia in Oceania*; Jan Paweł II, *Ecclesia in Europa*; Benedykt XVI, *Ecclesia in Medio Oriente*; Franciszek, *Evangelii gaudium*.

wiedzialnych za dzieło misyjne Kościoła. Często dobór informacji misyjnych zależał od osoby prawnej wydawcy, np. kapucyni pisali w periodyku o swoim zakonie, a misjonarze Afryki o własnym zgromadzeniu¹⁶. Zauważalny jest brak zainteresowania misjonarzami innymi niż ci z kręgu wydawcy. Misjyni wydawcy naukowi podejmowali kompetentne opracowania historyczne¹⁷. W pismach popularnych widoczny był partykularyzm informacyjny i brak otwartości na uniwersalność misji Kościoła. Wiązało się to z realizacją powierzonych im celów, czyli ukazywaniem pracy misyjnej zgromadzenia wydawcy i pozyskiwaniem dla niej pomocy duchowej i materialnej. W trzecim przeanalizowanym okresie wydawania czasopism zauważalne jest położenie akcentu na prezentowanie osób świeckich jako pełnoprawnych uczestników dzieła misyjnego Kościoła. Jednocześnie nadal zauważalny jest, choć w mniejszym stopniu, zasygnalizowany wyżej partykularyzm informacyjny.

1.3. Misjografia

Informacje z zakresu codzienności misyjnej to przede wszystkim domena czasopism popularnych i popularnonaukowych wszystkich trzech analizowanych okresów wydawniczych. W czasopismach popularnych dużą rolę odgrywała korespondencja misyjna, w której zarówno świeccy, jak i duchowni misjonarze przedstawiali swoją pracę misyjną. Opisywali w listach zarówno sprawy związane bezpośrednio z ewangelizacją, jak i z sytuacją polityczną i społeczną krajów, w których pracowali. Z jednej strony ukazywano piękno misji, ale nieraz także zniecierpliwienie misjonarza w oczekiwaniu na efekty posługi bądź też zmaganie się z chorobami tropikalnymi. Zauważalny jest pewien dynamizm zmian w korespondencji misyjnej. W pierwszym analizowanym okresie (do roku 1939/1940) pisali tylko i wyłącznie misjonarze duchowni. W drugim okresie (do roku 2000) pojawiło się coraz więcej świadectw misjonarzy świeckich, by ostatnim okresie (po roku 2000) liczba listów misjonarzy świeckich równała się prawie z liczbą tych, które publikowali misjonarze duchowni. Inną zmianą był także dobór informacji przekazywanych w listach. W pierwszych dwóch okresach wydawania prasy misyjnej publikowane informacje związane były z przekazywaniem wiary, a po roku 2000 ustąpiły treściom związanym z wrażliwością społeczną i promocją ludzką: głodem, dziećmi ulicy, alfabetyzacją, losem kobiet. Jest to odpowiedź na zapotrzebowanie redakcji, które pozyskują środki materialne na rzecz działalności misyjnej, funkcjonu-

¹⁶ Były to następujące tytuły prasowe: „Misjonarz św. Rodziny”, „Wrota Afryki”; „Horyzonty Misyjne”, „Misje Salezjańskie”, „Misjonarz”, „Posyłam Was”, „Misjonarze Kombonianie” i „Posłaniec Ducha Świętego”.

¹⁷ Należą do nich: „Annales Missiologici Posnanienses”, „Biuletyn Misjologiczno-Religioznawczy” i „Nurt SVD”.

jąc w coraz bardziej zsekularyzowanym społeczeństwie. Bywa, że czytelnicy wolą wspomagać takie inicjatywy niż ściśle duszpasterską działalność misyjną. Oprócz listów bieżące informacje z misji uzyskuje się z wywiadów, które dynamizują informację. Ponieważ wielu czytelnikom periodyków popularnych misje kojarzą się z podejmowaniem wypraw, tego rodzaju opisy znajdują się na kartach czasopism. W trzecim okresie wydawania prasy w tytułach coraz mniej obecny jest triumfalizm i akcentowanie szczególności powołania misyjnego na rzecz ukazywania szarej codzienności, bez zbędnej egzaltacji. Zauważalne jest to w używaniu mniejszej liczby przymiotników oceniających (piękne, doniosłe, cudowne, wspaniałe, poruszające, budujące) z korzyścią dla czasowników¹⁸. Opisuje się ponadto częściej metody pracy ewangelizacyjnej stosowane w krajach misyjnych. Często zwraca się uwagę na wartość rodziny w ewangelizacji misyjnej. Inkulturowana liturgia misyjna ukazywana jest w wielu artykułach¹⁹. Informacje z teraźniejszości misyjnej dotyczą często innych religii i kultur. Wiele czasopism misyjnych po roku 2000, szczególnie popularnonaukowych, akcentuje dialog międzyreligijny, ekumenizm oraz informuje o religiach, z których wyznawcami spotykają się misjonarze podczas posługi. Ta tematyka pojawia się coraz częściej²⁰. Zauważalne są szacunek dla innych oraz pragnienie ewangelizacji, ale nie za wszelką cenę. Najmniej informacji z misyjnej codzienności zawiera naukowe czasopiśmiennictwo misyjne. Nowością trzeciego okresu wydawniczego prasy misyjnej są periodyki, które nie poświęcają miejsca tematyce ewangelizacji, a prawie wyłącznie informują o pomocy medycznej, sprawiedliwym handlu, redukcji długów oraz pomocy materialnej. Publikują je fundacje pomocy humanitarnej²¹.

1.4. Dorobek misyjny

Kolejnym elementem funkcji informacyjnej jest prezentacja polskiego dorobku misyjnego. Była ona obecna we wszystkich trzech okresach, zarówno do roku 1939/1940, do roku 2000, jak i po nim. Wydawca diecezjalny lub Papieskie Dzieła Misyjne prezentowały przede wszystkim dorobek swojej die-

¹⁸ Można to szczególnie zauważyć na przykładzie takich czasopism, jak: „Wiadomości Misyjne”, „Echo z Afryki i Innych Kontynentów”, „Papieskie Intencje Misyjne” – „Misje Dzisiaj”, „Misje Salezjańskie”, „Misjonarz”, „Misyjne Drogi”, „Misjonarze Kombonianie”, „Posłaniec Ducha Świętego” i „Światło Narodów”.

¹⁹ Opracowania te pojawiają się w czasopismach popularnonaukowych tego okresu: „Misyjne Drogi”, „Misjonarze Kombonianie”, „Posłaniec Ducha Świętego” i „Światło Narodów”, a także w „Papieskie Intencje Misyjne” – „Misje Dzisiaj”.

²⁰ Por. „Medicus Mundi Polonia”, „Misyjne Drogi”, „Misjonarze Kombonianie”, „Posłaniec Ducha Świętego” i „Światło Narodów”.

²¹ Chodzi o fundacje pomocy humanitarnej: poznańską „Redemptoris Missio”, wydającą „Medicus Mundi Polonia” i gdańską „Maitri” wydającą: „My a Trzeci Świat”.

cezi lub duchowieństwa diecezjalnego²², a wydawca zakonny swojego zgromadzenia lub zakonu. Warto zauważyć, że relacje z misji prowadzonych przez Polaków dominowały we wszystkich czasopismach, a artykuły opisujące pracę misjonarzy z innych krajów ukazywały się rzadziej. Ponieważ polscy misjonarze obecni są praktycznie we wszystkich krajach świata, nie zaobserwano ograniczenia do jakiegoś kraju lub kontynentu, choć najmniej artykułów dotyczyło Oceanii. Polski dorobek misyjny ukazywany był w formie opisów ośrodków prowadzonych przez misjonarzy lub wywiadów z konkretnymi osobami. Warto zauważyć, że w periodykach popularnonaukowych i naukowych podejmowano też refleksję nad działalnością polskich misjonarzy²³.

1.5. Gromadzenie środków pomocy misjom

Ważnymi informacjami obecnymi we wszystkich periodykach misyjnych, poza naukowymi, były te, które miały za zadanie wspieranie misji. To jeden z ważniejszych celów istnienia prasy misyjnej we wszystkich trzech analizowanych okresach, u niektórych wydawców najważniejszy. Drukowano artykuły, które miały zachęcić odbiorców do pomocy duchowej dla misji, ale także wsparcia finansowego²⁴. Po roku 2000 pojawiło się więcej artykułów związanych z tzw. adopcją misyjną, czyli zachętą do opłacania edukacji konkretnego dziecka w krajach misyjnych²⁵. W części publikacji z tego samego okresu opisywano inicjatywy animacji misyjnej w Polsce, poprzez którą można było wspierać dzieło misyjne Kościoła, a także prowadzone kampanie społeczne.

²² Do czasopism misyjnych diecezjalnych oraz Papieskich Dzieł Misyjnych należą: (a) wydawane do roku 1939/1940: „Biuletyn Miesięczny Związku Misyjnego Duchowieństwa w Polsce”, „Dzieła Misyjne Diecezji Łomżyńskiej”, „Nasz Misjonarz”, „Mały Misjonarz”, „Misyjny Dodatek Miesięcznik Kościelnego Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej”, „Młodzież Misyjna”, „Papieskie Dzieła Misyjne w Diecezji Włocławskiej”, „Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary w Diecezji Płockiej”, „Pobudka Misyjna”, „Pomoc Misyjna” „Przegląd Misyjny”, „Roczniki Rozkrzewiania Wiary”, „Ruch Misyjny wśród Inteligencji w Polsce” i „Wiadomości Misyjne w Diecezji Włocławskiej”; (b) wydawane po II wojnie światowej: „Biuletyn Misyjny Archidiecezji Gnieźnieńskiej”, „Biuletyn – Pomoc Kościołowi w Potrzebie”, „Biuletyn Misyjny Diecezji Rzeszowskiej”, „Głosie Ewangelie”, „Lumen Gentium”, „Papieskie Intencje Misyjne” – „Misje Dzisiaj”, „Świat Misyjny” i „Światło Narodów”.

²³ Por. M. Wrzos, *Polskie czasopiśmiennictwo misyjne...*, dz. cyt., s. 339-510.

²⁴ Często artykuły publikowane w czasopismach popularnych kończyły się wezwaniem do pomocy materialnej, podaniem numeru konta, adresu strony internetowej lub bloga, gdzie można dowiedzieć się więcej o danym projekcie i formie, w jakiej można go wspomóc. Zdarzało się, że inicjatywa trwała dłużej, wówczas na bieżąco drukowano informacje i zdjęcia ukazujące postępy i proszono o kolejną pomoc materialną. Sporadycznie na łamach periodyków rozliczano się z otrzymanymi środkami. Przykładem jest miesięcznik „Misje Salezjańskie” ukazujący się od 1987 r., w którym takie sprawozdanie zamieszczane jest w każdym pierwszym numerze roku wydawniczego.

²⁵ Por. „Horyzonty Misyjne”, „Misje Salezjańskie”, „Misyjne Drogi”.

2. Funkcja propagowania idei misyjnej

Kolejną funkcją periodyków misyjnych jest uwrażliwianie na potrzeby misji oraz pogłębione przedstawienie i usystematyzowanie samej idei misyjnej.

W pierwszym okresie wydawania prasy misyjnej (lata 1882-1939/1940) funkcja ta realizowała się przez tworzenie pozytywnego obrazu misji. W artykułach akcentowano dużą skalę potrzeb misyjnych, a także możliwości zarządzenia im. Poprzez tworzenie klimatu przyjaznego tej działalności starano się propagować ofiarność na rzecz misji²⁶.

W drugim etapie (lata 1939/1940-2000) sposobem realizacji funkcji propagowania idei misyjnej było semantyczne uporządkowanie zagadnień związanych z misjami. Autorzy artykułów, zwłaszcza w periodykach popularnonaukowych, ale także naukowych, podejmowali refleksję nad znaczeniem słowa „misja” oraz omawiali ewolucję jego rozumienia. Czytelnicy mogli przeczytać szereg artykułów związanych z misjami, których zadaniem było usystematyzowanie ich wiedzy teologicznej i misjologicznej. Ukazywano działalność misyjną *ad gentes* realizowaną w konkretnym czasie, miejscu, kulturze, języku, na styku z innymi religiami. Równocześnie nadal zauważyć można było w wielu pismach, szczególnie popularnych, wieloznaczne stosowanie terminu „misje”, także w odniesieniu do nowej ewangelizacji, jak i krajów za wschodnią granicą Polski, np. Białorusi lub Ukrainy²⁷. Wydaje się, że mogło to być spowodowane kilkoma czynnikami. Pierwszym jest brak precyzyjnej definicji terminu „misje”, a drugim chęć uzyskania większej pomocy materialnej na działalność Kościoła w tych krajach.

W trzecim okresie rozwoju prasy misyjnej zauważa się, że działalność misyjna, a także związana z nią promocja człowieka, szczególnie w sprawach oświatowych i zdrowotnych, pomagają w kreowaniu korzystnego obrazu Kościoła. We wszystkich trzech grupach czasopism: popularnych, popularnonaukowych oraz naukowych, współcześni autorzy starają się kreować pozytywny wizerunek Kościoła nie tylko wśród jego aktywnych członków, ale także wśród tych, których ta działalność interesuje wyłącznie ze względu na jej charytatywny charakter. Akcentowano w nim współodpowiedzialność osób świeckich za misje, nie tylko w wymiarze duchowym czy materialnym, ale także poprzez osobiste zaangażowanie w wyjazdy ewangelizacyjne²⁸.

²⁶ Por. A. Kaleta, *Polskie katolickie czasopiśmiennictwo misyjne*, dz. cyt., s. 195-206.

²⁷ Szczególnie miało to miejsce w czasopismach popularnych, takich jak: „Amahoro”, „Kapucyni i Misje”, „Lafia” – „Informacje Sekretariatu Misyjnego”, „Misyjny Dar Serca”, „Nasze Misje Franciszkańskie”, „Wiadomości Misyjne”, „Biuletyn – Pomoc Kościołowi w Potrzebie”, „Echo z Afryki i Innych Kontynentów”, „Horyzonty Misyjne”, „Misje Salezjańskie”, „Misjonarz”, „Posyłam Was” i „Świat Misyjny”.

²⁸ Do wyjazdów misyjnych ewangelizacyjnych należą wyjazdy długotrwałe na misje osób świeckich w charakterze pełnoprawnych misjonarzy, wyjazdy średniookresowe na kilka miesięcy w charakterze wolontariusza oraz do miesiąca na tzw. doświadczenie misji. Periodyki najczęściej

3. Funkcja ewangelizacyjna

Teoretycy mediów katolickich podają, że w przypadku religijnych środków społecznego przekazu najważniejsza jest funkcja ewangelizacyjna, która nie wyklucza jednocześnie innych funkcji prasowych²⁹. Możemy rozumieć ją na trzy sposoby: jako ewangelizację prasową skierowaną do ludzi, którzy są ochrzczeni i praktykują swoją wiarę, do osób ochrzczonych i niepraktykujących oraz do ludzi nieochrzczonych.

W pierwszym okresie wydawania prasy misyjnej (lata 1882-1939/1940) funkcja ta w zasadzie nie była realizowana w stosunku do adresatów niezwiązanych z życiem Kościoła. Kolportaż czasopism misyjnych kierowano do parafii i do prenumeratorów, którzy byli najczęściej aktywistami katolickimi. W tym wypadku możemy mówić tylko o treściach formacyjnych, skierowanych do czytelników zaangażowanych eklezyjalnie, w tym także o druku dokumentów Kościoła. W drugim i trzecim okresie publikowania interesujących nas czasopism (lata 1939/1940-2000 i lata po roku 2000) funkcja ewangelizacyjna uwidaczniała się najbardziej w periodykach popularnych i popularnonaukowych poprzez większą otwartość na ewentualny dialog z osobami niepraktykującymi i niewierzącymi, które mogły sięgnąć po dany periodyk. Kontynuowano publikację treści formacyjnych, przeznaczonych dla czytelników, których głównym celem było pogłębienie ich relacji z Bogiem. Było to widoczne szczególnie w pismach popularnych i zakonnych. W tych ostatnich autorzy starali się ukazać charyzmat i duchowość, do której chcieli przekonać odbiorców³⁰. Funkcja ta była realizowana ponadto przez publikowanie dokumentów papieskich dotyczących misji, których jednym z celów jest kształtowanie duchowości misyjnej odbiorców³¹. Cel ewangelizacyjny, pogłębiający wiarę, miały także świadectwa misjonarzy, przekazywane w publikowanych listach. Choć autorzy sporadycznie pisali wprost o swoim przeżywaniu wiary, to przez wytrwanie w nieraz ciężkich warunkach ukazywali swoją wiarę i zaufanie Bogu.

publikujące na ten temat, to: „Kapucyni i Misje”, „Lafia” – „Informacje Sekretariatu Misyjnego”, „Biuletyn – Pomoc Kościołowi w Potrzebie”, „Echo z Afryki i Innych Kontynentów”, „Horyzonty Misyjne”, „Informacje Sekretariatu Misyjnego”, „Medicus Mundi Polonia”, „Misjonarz”, „Misje Salezjańskie”, „Misyjne Drogi”, „Misjonarze Kombonianie”, „Papieskie Intencje Misyjne” – „Misje Dzisiaj”, „Posyłam Was” i „Świat Misyjny”.

²⁹ Por. A. Lepa, *Ewangelizacja przez środki społecznego przekazu*, dz. cyt.

³⁰ Por. „Amahoro”, „Biuletyn Misyjny Archidiecezji Gnieźnieńskiej”, „Biuletyn Misyjny Diecezji Rzeszowskiej”, „Echo z Afryki i Innych Kontynentów”, „Głos Afryki”, „Horyzonty Misyjne”, „Kapucyni i Misje”, „Lafia” – „Informacje Sekretariatu Misyjnego”, „Misje Salezjańskie”, „Misjonarz”, „Misjonarze Kombonianie”, „Misyjny Dar Serca”, „Nasze Misje Franciszkańskie”, „Posłaniec Ducha Świętego” i „Wiadomości Misyjne”.

³¹ Były to np. Papieskie Intencje Misyjne wraz z komentarzem albo papieskie orędzia na Niedzielę Misyjną i inne tego rodzaju oficjalne wypowiedzi Kościoła. Por. *Apele i Orędzia na Światowy Dzień Misyjny (1930-2010)*, red. F. Jabłoński, Gniezno 2010.

W czasopismach misyjnych ze wszystkich okresów można dostrzec problem stosowania w artykułach języka zrozumiałego i komunikatywnego. W większości przypadków używano dość hermetycznego języka kościelnego, zrozumiałego dla odbiorcy zaangażowanego eklezyjalnie i mającego podstawową wiedzę teologiczną, wskazujący na charakter ewangelizacji do wewnątrz. Język prosty, otwarty, charakteryzuje niewiele publikacji³². Także dystrybucja prasy wskazywała rodzaj funkcji ewangelizacji „wewnętrznej” – w zasadzie wszystkie czasopisma dostępne są najczęściej w prenumeracie, w parafiach i księgarniach wysyłkowych³³.

4. Funkcja gromadzenia środków

Głównym celem funkcjonowania wielu czasopism misyjnych od momentu ich powstania było pozyskiwanie środków materialnych dla misji, tworzenie swojego rodzaju zaplecza, dzięki któremu mogą one funkcjonować i się rozwijać³⁴. W pierwszym okresie wydawania polskich periodyków misyjnych (do roku 1939/1940) gromadzenie środków, obok funkcji informacyjnej, było najważniejsze. Autorzy artykułów tak starali się przedstawiać misje, aby pobudzić ich odbiorców do ich finansowego wsparcia. Wsparcie to dotyczyło poszczególnych misji zgromadzenia, konkretnego misjonarza, a rzadziej określonego dzieła misyjnego. W artykułach omawiano także możliwości organizacji zaplecza materialnego misji przez organizację koncertów, „wieczorków kawowych” oraz odczytów misyjnych. Ciekawymi inicjatywami, które pojawiały się w periodykach, były loterie oraz sprzedaż różnego rodzaju przedmiotów pochodzących z obszarów misyjnych. Bardzo ważnym elementem realizacji tej funkcji było rozliczenie otrzymanych środków oraz przedstawienie ich beneficjentów³⁵.

³² Por. „Misje Salezjańskie”, „Misjonarze Kombonianie” i „Misyjne Drogi”.

³³ Dopiero w ostatnich latach pojawiają się zmiany w sposobie dystrybucji prasy na tak zwaną otwartą. Wydawca „Misyjnych Dróg”, jako jedyny dotąd w kraju wydawca czasopisma misyjnego, zdecydował się na sprzedaż periodyku w salonach sprzedaży Empik, Ruch i Relay, co daje szansę dotarcia z nim do osób nieuczestniczących na co dzień w życiu Kościoła. Realizacja zewnętrznej funkcji ewangelizacyjnej jest możliwa szerzej w internecie, gdzie strony ma większość czasopism. W większości, niestety, są one przestarzałe i nie dają możliwości komentowania oraz rozmowy na temat artykułów. Niewiele czasopism ma stronę na popularnym dziś Facebooku, a na Twitterze jedno: „Misyjne Drogi”. Funkcja ta powinna być realizowana również przez profesjonalny skład, gdyż dobra konstrukcja graficzna i interesujące zdjęcia dają szansę, aby po pismo sięgnęły także osoby niewierzące w Boga lub bez kontaktu ze wspólnotą Kościoła.

³⁴ Było tak już w przypadku słynnych „Annales de la Propagation de la Foi” publikowanych w Lyonie od 1822 r.

³⁵ Por. A. Kaleta, *Polskie katolickie czasopiśmiennictwo misyjne*, dz. cyt., s. 206-217.

W kolejnych analizowanych okresach wydawniczych (1939/1940-2000 i po roku 2000) funkcja ta była nadal postrzegana jako jedna z najważniejszych: zarówno w przedstawianiu samych potrzeb, w ukazywaniu sposobów udzielania misjom pomocy materialnej, jak i w przedstawianiu odbiorców tejże pomocy po jej uzyskaniu. W analizie realizacji tejże funkcji prasowej ważna jest osoba prawna wydawcy. Był to, w zasadzie, referat misyjny zgromadzenia bądź diecezji, którego głównym celem było pozyskiwanie środków materialnych dla działalności misyjnej i ewangelizacyjnej. Wydawanie czasopisma misyjnego stawało się sposobem zdobycia pomocy materialnej, a nie celem samym w sobie. W kilku przypadkach pisma stawały się swoistym łącznikiem między darczyńcami a odbiorcami pomocy, informującym o zbiórkach środków. Autorzy opracowań – o czym wspomniano już przy okazji charakterystyki innych funkcji prasy misyjnej – starali się wzbudzić zainteresowanie misjami u odbiorcy czasopisma, ale i włączyć go w utrzymywanie tego dzieła. Czytelnikom sugerowano w artykułach, że mają wręcz obowiązek wspierania opisywanych dzieł. Nieraz w opracowaniach i listach autorzy przekazywali informacje, że jedno z dzieł w konkretnej misji bądź misje w ogólności rozwijają się dzięki wsparciu czytelników. Opisywanie misji jako prowadzonych „wśród najuboższych”, „wśród potrzebujących dzieci” bądź „dzieci ulicy” miało wzbudzić u odbiorcy chęć wsparcia materialnego osób objętych tym działaniem³⁶.

Funkcja gromadzenia środków materialnych miała charakter partykularny. Wydawca zbierał fundusze na dzieła prowadzone przez misjonarzy związanych z jego instytucją. W pojedynczych przypadkach pozwalał, aby na łamach czasopisma wydawanego przez zgromadzenie zakonne o wsparcie mógł prosić misjonarz fideidonista (wywodzący się z kleru diecezjalnego) lub odwrotnie w czasopismach diecezjalnych czasem pozwolono prosić o wsparcie zakonnikowi. Z biegiem czasu zauważa się większe konkretyzowanie celów pomocy misyjnej. Wynika to z niechęci odbiorców do przekazywania środków materialnych na cele ogólne i preferowania wspierania konkretnych dzieł. Zatem zdarza się materialne wspieranie budowy konkretnej kaplicy, kościoła, studni, zakupu pojazdu transportowego³⁷. Zupełną nowością są, wspomniane już wyżej, inicjatywy „adopcji misjonarza” oraz „misyjnej adopcji dziecka”.

Pomoc materialna gromadzona poprzez misyjne periodyki po roku 2000 w niektórych przypadkach dotyczyła nie tylko krajów typowo misyjnych, ale także duszpasterstwa w krajach byłego bloku sowieckiego, a nawet w Polsce.

³⁶ Szczególnie zauważalne jest to w następujących tytułach prasowych: „Amahoro”, „Biuletyn – Pomoc Kościołowi w Potrzebie”, „Kapucyni i Misje”, „Lafia” – „Informacje Sekretariatu Misyjnego”, „Misje Salezjańskie”, „Misyjny Dar Serca”, „My a Trzeci Świat” i „Nasze Misje Franciszkańskie”.

³⁷ Por. „Misje Salezjańskie”.

Zdarzały się zbiórki środków materialnych na dom misyjny w kraju, wypłaty tzw. wakacyjnego wsparcia dla wracających na urlop do Polski misjonarzy, ich leczenie, wspieranie kształcenia kleryków w seminariach misyjnych bądź też budowę zaplecza dla misjonarzy³⁸.

5. Funkcja budzenia powołań misyjnych

Kolejną funkcją realizowaną przez autorów artykułów w czasopismach misyjnych było budzenie powołań misyjnych. Była ona obecna w czasopismach popularnych oraz popularnonaukowych, szczególnie wydawanych przez zgromadzenia zakonne i diecezje.

W latach 1882-1939/1940 troską o powołania misyjne charakteryzowały się głównie czasopisma publikowane przez zakony męskie, mniejszą przez żeńskie³⁹. Wydawcy związani z duchowieństwem diecezjalnym, ze względu na to, że najczęściej nie wysyłały one misjonarzy, nie realizowali tej funkcji wyczerpująco. W artykułach ukazywano misjonarzy jako ludzi obdarzonych szczególnym powołaniem, nie tylko ze względu na ewangelizowanie, ale także z uwagi na ich otwartość oraz potrzebną kondycję zdrowotną. Pisano o misjonarzach jako elicie ewangelizacyjnej Kościoła. Ówczesna prasa misyjna używała jako narzędzi publikacji listów, artykułów, opowiadań, których treścią była informacja o małej liczbie misjonarzy i prośba o kolejnych⁴⁰.

W latach wydawniczych 1939/1940-2000, a szczególnie po 1989 r., czasopisma misyjne zaczęły zamieszczać bardziej bezpośrednie elementy powo-

³⁸ Na kartach czasopism ukazywano nie tylko potrzeby materialne misji, misjonarzy, osób misjonowanych, ale i wskazywano praktyczne sposoby wspierania materialnego misji. Do roku 1939/1940 przekazywanie pieniędzy odbywało się drogą przekazu pocztowego do potencjalnego beneficjenta. W drugim etapie misyjnej działalności wydawniczej najbardziej rozpowszechnionym sposobem była wpłata pieniędzy na konto bankowe. Niektóre czasopisma podawały kilka numerów rachunków, na których zbierano środki na wsparcie konkretnych projektów. Redakcje zbierały pomoc bezpośrednio na swoje konto bądź zachęcały do pomocy na rzecz prokury misyjnej lub dykasterii kościelnej zajmującej się taką pomocą. Inną formą pomocy materialnej było zbieranie pieniędzy przez określoną grupę i przekazywanie ich na rzecz misji. W pismach dziecięcych i młodzieżowych wspominano o innych możliwościach wspierania misji, np. „kolędnikach misyjnych” i zbieraniu ofiar materialnych przy okazji I Komunii św. W trzecim analizowanym okresie wydawniczym, po roku 2000, mocno rozpropagowywano nie tylko przekazywanie środków materialnych przez przelewy bankowy, ale też realizowano projekty zbiórek określonych dóbr materialnych, np. „Puszka dla maluszka”, „Kardiolog w Afryce”, „Czary-mary okulary” lub „Opatrunek na ratunek”. Szerzej na łamach pism propagowano wysyłanie „SMS na misje” bądź też płatności w systemie Paypal.

³⁹ Por. „Echo z Afryki”, „Listy Księża Misjonarzy i Sióstr Miłosierdzia z Polskiej Misji w Chinach”, „Młodzież Seraficka”, „Misje Katolickie”, „Misje Księża Misjonarzy-Sióstr Miłosierdzia”, „Murzynek”, „Oblat Niepokalanej” i „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego á Paulo”.

⁴⁰ Por. A. Kaleta, *Polskie katolickie czasopiśmiennictwo misyjne*, dz. cyt., s. 226-234.

łaniowe. Wcześniej były to sytuacje jednostkowe, gdyż pozwoleń na wyjazdy na misje było niewiele i tylko niektóre zgromadzenia mogły wysyłać misjonarzy. Funkcja ta była w zasadzie nieobecna w periodykach naukowych, gdzie z kolei zdarzały się opracowania dotyczące formacji przyszłych misjonarzy⁴¹. W pierwszej fazie do czasopism pisali misjonarze, którzy udali się na misje przed II wojną światową, lub zdobywano przedruki z misyjnej prasy zagranicznej. Z biegiem czasu ta funkcja prasy misyjnej nabierała coraz większego znaczenia.

W zależności od osoby prawnej wydawcy na łamach pism podejmowano tematy związane z powołaniami misyjnymi w kontekście danego środowiska diecezjalnego czy zakonnego. Starano się uwidocznic różnice pomiędzy powołaniem misyjnym a powołaniem duchownych czy osób zakonnych posługujących w Polsce oraz pokazać cechy, które powinien mieć misjonarz wyjeżdżający do posługi w krajach misyjnych. Sami misjonarze piszący listy wspominali o wartości tego powołania i o tym, że to przez brak nowych powołań misje nie mogą się rozwijać tak bardzo, jak by mogły. Prasa ukazująca specyfikę powołania zwracała uwagę na siłę wiary misjonarza, narażanie zdrowia i życia dla Chrystusa i misji, jak i na to, że misjonarze są niejako awangardą Kościoła. Nie brakło poszukiwania innych motywacji, np. atrakcyjności podróży, poznawania innych kultur, religii oraz świadczenia pomocy innym. W prasie pojawiały się zatem opowiadania, wywiady, przedruki listów ze świadectwami misyjnymi, które najczęściej z entuzjazmem pokazywały powołanie misyjne⁴².

Innego rodzaju treściami były ogłoszenia reklamowe zamieszczane w prawie każdym periodyku misyjnym. Najczęściej była to strona z zaproszeniem na rekolekcje, podczas których można rozeznac powołanie misyjne⁴³. Wydawcy nie kryli się z tym, że poszukują powołań do własnych zgromadzeń zakonnych i diecezji. Przedstawiali zatem przede wszystkim własne dokonania misyjne oraz potrzebę wysyłania nowych misjonarzy. Charakteryzowali aktualną posługę misyjną i plany rozwoju misyjnego. Na poziomie międzyzakonnym i międzydiecezjalnym współpracy w tej dziedzinie praktycznie nie było.

⁴¹ Por. „Annales Missiologici Posnanienses”, „Biuletyn Misjologiczno-Religioznawczy”, „Lumen Gentium”, „Nurt SVD” i „Studia Misjologiczne”.

⁴² Por. „Amahoro”, „Echo z Afryki i Innych Kontynentów”, „Głos Afryki”, „Horyzonty Misyjne”, „Misje Salezjańskie”, „Misjonarz”, „Misjonarz św. Rodziny”, „Misjonarze Kombonianie”, „Misyjne Drogi”, „Papieskie Intencje Misyjne” – „Misje Dzisiaj”, „Posłaniec Ducha Świętego”, „Posyłam Was”, „Świat Misyjny” i „Wrota Afryki”.

⁴³ Miały one czasem ciekawą treść i formę, przyciągającą młodszych czytelników. Jednak wydaje się, że ze względu na zmianę sposobu korzystania z mediów w ostatnim czasie (odbiorcami czasopism okazywały się coraz częściej osoby w starszym bądź średnim wieku), to oddziaływanie malało. Informacje powołaniowe zaczęto tym częściej zamieszczać na stronach internetowych pism.

W trzecim, współczesnym okresie wydawania, czasopisma misyjne realizują funkcję budzenia powołań misyjnych przez publikację artykułów, świadectw, plakatów, listów, których treścią jest informacja o tym, że wciąż jest mało misjonarzy i są oni potrzebni⁴⁴. Ta działalność jest bardzo partykularna i dotyczy najczęściej instytucji związanej z wydawcą. Nowością pojawiającą się w periodykach stało się poświęcanie uwagi powołaniom misyjnym świeckich oraz wolontariatowi misyjnemu, o którym wspomiano wyżej⁴⁵.

6. Funkcja organizatorska

Jednym z głównych zadań prasy misyjnej jest organizowanie, czyli gromadzenie ludzi wokół idei misyjnej. Wydawcom zależało na tym, aby maksymalnie zaangażować odbiorców w działania na rzecz misji. Zaktywizowanie ludzi wydaje się jednym z elementów rozwoju i podtrzymywania polskiej działalności misyjnej. Bez pomocy duchowej i materialnej rozwój misji nie byłby możliwy. Aby to się udało, wydawcom zależy na organizowaniu ludzi w koła misyjne, grupy przyjaciół misji, trzeci zakon misyjny. Funkcję organizacyjną widać na płaszczyźnie duchowej, materialnej i w wyjazdach osób świeckich na misje. Warto zauważyć, że funkcja organizacyjna najczęściej łączyła w sobie płaszczyznę duchową i materialną i była obecna przede wszystkim w prasie popularnej i popularnonaukowej. Trudno ocenić wtórność funkcji: czy grupy i wspólnoty wspierające misje powstały dzięki prasowej promocji misji, czy też prasa misyjna skierowana jest do już istniejących grup bądź wspólnot.

Wydaje się, że w pierwszym okresie wydawania prasy misyjnej (lata 1882-1939/1940) jej głównym zadaniem było dążenie do maksymalnego zaangażowania społeczeństwa w sprawy misji. Jedną z konsekwencji tego celu było animowanie powstawania miejscowych struktur misyjnych⁴⁶. Z jednej strony służyły one organizowaniu pomocy dla misji, ale także były środowiskiem naturalnego kolportażu prasy. W tym okresie pojawiały się tzw. związki mszalne. Gromadziły one ludzi na modlitwie. Zbierali oni również ofiary, które potem przekazywano na misje z prośbą o odprawienie Mszy św. w intencji ofiaro-

⁴⁴ Por. „Misje Salezjańskie”, „Misjonarz”, „Misjonarze Kombonianie” i „Misyjne Drogi”

⁴⁵ Te pierwsze wyjazdy są reklamowane przede wszystkim przez Papieskie Dzieła Misyjne i związane są z rozpoznaniem u siebie powołania misyjnego. Natomiast drugi rodzaj to czasowy wyjazd, trwający od miesiąca do pół roku w celu pomocy osobom na misjach: wolontariat bądź doświadczenie misyjne. W odniesieniu do tych ostatnich nie wspomina się o powołaniu misyjnym, bardziej o chęci pomocy potrzebującym. Wyjazd taki ma charakter pogłębiający wiarę u osób wyjeżdżających. Zapraszają na nie szczególnie diecezje i zgromadzenia, które praktykują ten rodzaj działalności misyjnej, m.in. archidiecezja poznańska, salezjanie lub oblaci.

⁴⁶ Powstawały m.in. parafialne koła misyjne czy struktury lokalne zakonów i zgromadzeń misyjnych.

dawców. Pojawiały się kalendarze misyjne, rozprowadzane za dobrowolną ofiarę, które stanowiły załączniki do prasy misyjnej. Ciekawą inicjatywą było chociażby organizowanie ludzi w celu zbierania znaczków z przeznaczeniem na misje. Wydaje się, że posługiwanie się prasą misyjną do formacji, animacji i organizowania ludzi na rzecz misji było czynnikiem, który potęgował ich rozwój⁴⁷.

W drugim etapie publikowania prasy misyjnej (1939/1940-2000) periodyki misyjne szczególnie angażowały swoich czytelników we wspólnoty mające za zadanie wsparcie duchowe i materialne danego misjonarza lub misji. Widać tu sporą korelację z wydawcą tytułu. Papieskie Dzieła Misyjne nawoływały przede wszystkim do wspierania misjonarzy diecezjalnych, choć nie zawsze. Zauważalny jest partykularyzm w organizowaniu ludzi wokół konkretnego celu misyjnego. Wydawcy diecezjalni z Tarnowa lub Gniezna zachęcali do tworzenia grup parafialnych w celu wsparcia misjonarzy pochodzących z ich diecezji (także zakonników), a zakony o wsparcie dla swojej działalności misyjnej⁴⁸. Dla niektórych wydawnictw funkcja organizowania pomocy indywidualnej i wspólnotowej dla misji była głównym celem działalności.

Organizowanie pomocy duchowej było szczególnie widoczne w projektach modlitewnej adopcji misjonarza. Część artykułów, szczególnie listów, kończyła się prośbą o duchowe wsparcie określonego dzieła misyjnego. Wiele z czasopism angażowało się w propagowanie Papieskich Intencji Misyjnych bezpośrednio bądź przez kalendarze, które zawierały te intencje modlitewne. Jeszcze inną inicjatywą modlitewną były misyjne Msze św., które można było zamawiać za jakiegoś misjonarza lub powierzać do odprawiania misjonarzowi, co jednocześnie zapewniało mu wsparcie materialne.

Współczesna prasa misyjna (po 2000 r.), popularna i popularnonaukowa, jest nadal swoistym łącznikiem pomiędzy misjonarzami a osobami wspierającymi misje. Zauważalne jest odchodzenie od zaangażowania w pomoc wspólnotom na rzecz pomocy indywidualnej. Ludzie angażują się szczególnie w kampanie społeczne. Pomagają dzieciom w nauce przez tzw. adopcję misyjną lub finansują zakup środków transportu dla misjonarzy. Obecnie grupy społeczne częściej tworzą się wokół strony internetowej fundacji, czasopisma misyjnego niż parafii. Redakcje nie tylko inicjowały akcje modlitewnej wielkopostnej adopcji misjonarza, ale także ją organizowały⁴⁹.

⁴⁷ Por. A. Kaleta, *Polskie katolickie czasopiśmiennictwo misyjne*, dz. cyt., s. 217-226.

⁴⁸ Por. „Biuletyn Misyjny Archidiecezji Gnieźnieńskiej” i „Biuletyn Misyjny Diecezji Rzeszowskiej”.

⁴⁹ Pisma misyjne inicjowały akcje pomocy misjonarzom, ale także ją organizowały, np. wspólna inicjatywa „Misjonarz na Post” (od roku 2013), organizowana przez następujące redakcje czasopism misyjnych: „Echo z Afryki i z Innych Kontynentów”, „Misjonarza”, „Misji Dzisiaj”, „Misji Salezjańskich”, „Misjonarzy Kombonianów”, „Misyjnych Dróg” i „Świata Misji”.

7. Funkcja opiniotwórcza

Funkcja opiniotwórcza jest jedną z klasycznych funkcji mediów. Oznacza to, że autorzy publikowanych artykułów chcą skłonić swoich odbiorców do przyjęcia określonych opinii, poglądów i sposobów myślenia. Niestety, w mediach świeckich dość często stosowane są określone techniki, dzięki którym chce się osiągnąć ten cel, np. na płaszczyźnie politycznej i społecznej⁵⁰. Jednym z elementów wyznaczających sukces w realizacji tej funkcji jest cytowalność, a więc liczba cytowań danego medium w innych – im większa cytowalność, tym większa opiniotwórczość. Pisma misyjne nie cytują siebie wzajemnie ani autorów, którzy tak czy inaczej wypowiedzieli się w danej sprawie. Polemik misjologów właściwie nie ma. Jedynym miejscem, w którym mogą się pojawić ich pojedyncze próby, są pisma naukowe, które jednak mają mały nakład i niewielki zasięg⁵¹.

Wydaje się, że w pierwszym okresie wydawania prasy misyjnej (lata 1882-1939/1940) analizowana funkcja nie była najważniejsza. Starano się, rzecz jasna, wzbudzić u czytelnika pozytywną opinię na temat funkcjonowania misji, o czym była mowa wyżej. Czyniono to zresztą z powodzeniem. Opinia o prowadzonych misjach z tego okresu i misjonarzach jest bardzo dobra, co jest niewątpliwie efektem zaangażowania prasy misyjnej.

W kolejnych latach pracy wydawniczej opinia odbiorców (1939/1940-2000) na temat Kościoła, działalności misyjnej, promocji ludzkiej oraz polityki w pismach misyjnych kształtowana była przez artykuły, listy, wywiady itd. W zasadzie nie spotyka się w nich krytyki dotyczącej misji, a jeżeli już takowa istnieje, jest zawoalowana. Odbiorcy czasopism mogli postrzegać Kościół jako wspólnotę dynamiczną, ewangelizującą, złożoną przede wszystkim z ludzi kreatywnych, którzy głoszą Ewangelię na misjach. Działalność misyjna Kościoła jako taka, oprócz charytatywnej, odbierana była pozytywnie przez społeczeństwo. Oprócz wątku ewangelizacyjnego, najważniejszego w działalności misyjnej, autorzy skupiali się na promocji człowieka. Zatem w wielu opracowaniach opowiadano o działalności edukacyjnej na misjach: zakładaniu przedszkoli, szkół, uczelni, walce z analfabetyzmem, wyszukiwaniu nauczycieli. Inni autorzy zajmowali się pomocą medyczną: ukazywali bu-

⁵⁰ Por. A. Lepa, *Świat manipulacji*, Częstochowa 2009, J. Dziedzic, T. Gackowski, *Manipulacja w mediach. Media o manipulacji*, Warszawa 2012; M. Niewalda, *Metody manipulacji mediów XXI wieku*, Warszawa 2013.

⁵¹ Funkcja opiniotwórcza może być realizowana w czasopiśmie na dwóch poziomach. Na pierwszym media misyjne tworzą pozytywną opinię o Kościele oraz jego zaangażowaniu misyjnym i charytatywnym, co rzeczywiście ma miejsce w polskiej prasie misyjnej. Na drugim znajduje się opiniotwórczość uzyskiwana przez wzajemne cytowanie i dyskusje nad opublikowanymi treściami, co niestety prawie się nie zdarza.

dowę ośrodków zdrowia, punktów medycznych, szpitali. Budzili pozytywne opinie związane z medycznym zaangażowaniem misjonarzy oraz projektami, których celem było wysyłanie opatrunków, okularów, wózków inwalidzkich lub personelu medycznego na misje. Samych misjonarzy ukazywano jako ludzi wiary, oddanych swojemu powołaniu, duchownych, którzy realizują swe powołanie w trudnych warunkach. To niewątpliwie wzbudzało pozytywną opinię o duchowieństwie⁵².

W najnowszych wydaniach czasopism misyjnych (po roku 2000) zauważalna jest dalsza praca nad kreowaniem pozytywnych opinii dotyczących eklezyjalnej działalności misyjnej. W mediach świeckich Kościół przedstawiany był nieraz jako instytucja bogata, niechętna do dzielenia się dobrami materialnymi z innymi. Artykuły publikowane w mediach misyjnych zaprzeczają temu. Autorzy starają się kształtować dobrą opinię o misjach, ukazując zaangażowanie Kościoła na rzecz promocji ludzkiej (oświata, zdrowie, pomoc materialna). Zauważalne jest kreowanie postawy wspierającej misje wśród niewierzących przez angażowanie mediów świeckich w kampanie społeczne na rzecz misji⁵³. Warto dodać, że niektóre pisma misyjne angażowały się w podejmowanie zagadnień politycznych, krytykując niegdyś rządy komunistów (zakazywali wyjazdów misyjnych czy ograniczali je), a współcześnie polityków likwidujących ambasadę w krajach misyjnych, które wspierały osoby tam posługujące, bądź też protestując przeciw niezrozumiałemu podziałowi środków państwowych na pomoc krajom tzw. Trzeciego Świata⁵⁴.

8. Funkcja postawotwórcza

Ostatnia, ósma analizowana funkcja prasy misyjnej, która ma odzwierciedlenie w analizowanych periodykach, to funkcja postawotwórcza⁵⁵. Treści

⁵² Por. „Amahoro”, „Biuletyn – Pomoc Kościołowi w Potrzebie”, „Głos Afryki”, „Echo z Afryki i Innych Kontynentów”, „Głosie Ewangelii”, „Horyzonty Misyjne”, „Misje Salezjańskie”, „Misjonarz”, „Misjonarz św. Rodziny”, „Misyjne Drogi”, „Misjonarze Kombonianie”, „My a Trzeci Świat”, „Papieskie Intencje Misyjne” – „Misje Dzisiaj” i „Wrota Afryki”.

⁵³ Por. „Amahoro”, „Biuletyn – Pomoc Kościołowi w Potrzebie”, „Głos Afryki”, „Echo z Afryki i Innych Kontynentów”, „Głosie Ewangelii”, „Horyzonty Misyjne”, „Kapucyni i Misje”, „Misje Salezjańskie”, „Misjonarz”, „Misyjne Drogi”, „Misyjny Dar Serca”, „Misjonarze Kombonianie”, „My a Trzeci Świat”, „Papieskie Intencje Misyjne” – „Misje Dzisiaj” i „Wrota Afryki”.

⁵⁴ Szczególnie obecne jest to w opracowaniach publikowanych w: „Misjach Salezjańskich” i „Misjonarzach Kombonianach”.

⁵⁵ Postawa jest to wyuczona skłonność do reagowania w społecznie określony sposób, szczególnie przez podejmowanie określonych działań w odpowiedzi na oczekiwania społeczne. Źródłem postaw jest przyjęty światopogląd rozumiany jako zbiór subiektywnych doświadczeń intelektualnych oraz emocjonalnych, określających stosunek osoby do otaczającej ją rzeczywistości. Por. T. Mądrzycki, *Psychologiczne prawidłowości kształtowania się postaw*, Warszawa 1977, s. 19.

publikowane w pismach misyjnych mają wpływać na postawę czytelników wobec danej rzeczywistości bądź konkretnych osób. Funkcja ta obecna jest zwłaszcza w periodykach popularnych i popularnonaukowych.

Na pierwszym etapie wydawania polskich czasopism misyjnych (lata 1882-1939/1940) nazywano ją wychowawczą. Metodą jej realizacji było przedstawianie sylwetek misjonarzy, szczególnie zaangażowanych społecznie, których postawa mogła być wzorem dla czytelników. Najczęściej skupiano się tu na osobach świętych misjonarzy lub takich, których działalność szczególnie propagowano, np. Jana Beyzyna SJ⁵⁶. W pismach drukowano artykuły mające wzbudzić wśród odbiorców postawę miłosierdzia, szacunku i odpowiedzialności względem drugiego człowieka, życzliwości, prawdomówności, miłości do bliźnich. Wiele miejsca poświęcono artykułom dotyczącym rodzin oraz pomocy bliźnim na misjach⁵⁷.

W latach 1939/1940-2000 przez artykuły, listy i sprawozdania ich autorzy wpływali na postawę odbiorców badanych czasopism. Solidarność i postawa pomocniczości miała być odpowiedzią na opracowania dotyczące trudnej sytuacji materialnej na misjach, braku dostępu do oświaty i służby zdrowia, jak i na opisywane trudności życia misjonarskiego. Postawa opiekuńczości kształtowana była przez prośby o modlitwę za misjonarzy i o ich duchową adopcję. Postawa otwartości na inne kultury oraz religie i szacunku dla nich wzmagana się dzięki opracowaniom dotyczącym innych religii bądź posługi misjonarza w danym miejscu. Postawa poznawcza była wzbudzana w czytelnikach przez chęć poznania świata i jego eksploracji, o czym pisali twórcy opracowań misyjnych. Postawa wiary i religijności była budowana poprzez opisy posługi poszczególnych misjonarzy, a także chrześcijan prześladowanych za wiarę. Czytelnicy utożsamiali się z nimi, wspierali ich modlitewnie. Postawa ewangelizacyjna była odpowiedzią na wezwanie do współuczestnictwa w misji Chrystusa. Wśród odbiorców mogła się też pojawić postawa apologetyczna, a więc bronienie Kościoła w swoim środowisku dzięki nabytym informacjom o pracy misjonarzy⁵⁸.

Współczesne czasopisma misyjne (po roku 2000) kładą nacisk na funkcję solidarności i pomocy misjom, szczególnie materialnej. W ten sposób uformowany czytelnik ma za zadanie wspierać materialnie misjonarza oraz ludzi na misjach. Przedstawiane są osoby, coraz częściej świeckie, związane z misjami, które mogą być autorytetem ze względu na swoją działalność, np. dr Wanda

⁵⁶ Listy o. Jana Beyzyna SJ ukazywały się w „Misjach Katolickich”, w latach 1899-1912. Ich pełen zbiór został zebrany w: *Apostoł Madagaskaru. Wybór listów ojca Jana Beyzyna*, red. C. Drążek, Kraków 1995 i 2002.

⁵⁷ Por. A. Kaleta, *Polskie katolickie czasopiśmiennictwo misyjne*, dz. cyt., s. 234-244.

⁵⁸ Treści te odnaleźć można w większości cytowanych wyżej przykładowych artykułów, zatem nie jest konieczne powtarzanie ich w tym miejscu.

Błęńska⁵⁹. Twórcy artykułów starają się wzbudzić w odbiorcach postawę szacunku do drugiego człowieka wobec jego odmienności kulturowej i religijnej.

Podsumowanie

W niniejszym artykule omówiono osiem funkcji realizowanych przez polską prasę misyjną w kontekście jej historycznej ewolucji od 1882 r. po czasy najnowsze. Przekazując informacje związane z misjami, z nauczaniem i działalnością Kościoła, czasopisma misyjne korzystają z szerokiego zaplecza teologicznego, kształtując w ten sposób wiarę czytelników, ale też propagują ideę misyjną, ukazując budujące przykłady poświęcenia w kontekście misyjnym oraz pozytywne owoce misji. Funkcja ewangelizacyjna w tychże periodykach skierowana jest zarówno do osób wierzących i zaangażowanych w działalność kościelną, jak i do osób niepraktykujących oraz do niewierzących, choć w tych ostatnich wypadkach jest realizowana w mniejszym stopniu ze względu na małą dostępność czasopism poza kościelnymi kanałami dystrybucji. Funkcja gromadzenia środków na rzecz misji i misjonarzy jest nieodłącznym atrybutem prasy misyjnej, ale nadmierna koncentracja na tym aspekcie prowadzi do zubożenia treści teologicznych. Konsekwencją pozytywnego obrazu misji może być budzenie powołań misyjnych oraz wspólne działanie na rzecz misji w kołach misyjnych lub poprzez inne formy współpracy, np. wolontariat. Funkcja opiniotwórcza pozwala kształtować sposób postrzegania Kościoła przez pryzmat misji, a funkcja postawotwórcza periodyków misyjnych umożliwia kształtowanie postaw ludzkich względem Kościoła i prowadzonej przez niego działalności misyjnej. Niestety, wydawcy przykładają do nich najmniej uwagi.

Z powyższych analiz wynika, że rozumienie oraz sposób realizacji powyższych funkcji zależały od czasu, w którym wydawany był dany periodyk. Różnice formalne są najłatwiejsze do zauważenia, np. współcześnie powstają bardziej dynamiczne artykuły, z infografikami i bogatą szatą graficzną. Głębsza analiza pozwala też dostrzec różnice w tematyce artykułów (np. współcześnie mniej pisze się o misjonarzach duchownych, a więcej o świeckich oraz bardziej akcentuje się działalność na rzecz promocji ludzkiej: alfabetyzację, pomoc zdrowotną i humanitarną, a mniej samą działalność ewangelizacyjną) oraz w doborze autorów (wzrasta rola osób świeckich). Bardzo powoli zmie-

⁵⁹ Por. „Amahoro”, „Echo z Afryki i Innych Kontynentów”, „Głos Afryki”, „Kapucyni i Misje”, „Lafia” – „Informacje Sekretariatu Misyjnego”, „Medicus Mundi Polonia”, „Misje Salezjańskie”, „Misjonarz”, „Misyjne Drogi”, „Misjonarze Kombonianie”, „Misyjny Dar Serca”, „My a Trzeci Świat”, „Nasze Misje Franciszkańskie”, „Papieskie Intencje Misyjne” – „Misje Dzisiaj”, „Wiadomości Misyjne” i „Wrota Afryki”.

nią się kanały dystrybucji z wyłącznie kościelnych (kościół, prenumerata osób zaangażowanych w grupach duszpasterskich), na rzecz wolnej sprzedaży (e-wydania, świeckie sieci kolportażowe), a także sposoby pozyskiwania środków materialnych na rzecz misji (od przekazów pocztowych, przez przelewy bankowe, po SMS-y lub inne współczesne formy płatności).

TRANSFORMATIONS OF THE FUNCTIONS OF POLISH MISSIONARY PERIODICALS

SUMMARY

The article deals with the transformation of the editorial strategies of the Polish missionary press. The contents of a missionary magazine, frequency of its publication, the quality of articles etc. depend on the policies of editorial boards and publishers. The goal of the contemporary missionary press is to provide information (missionary news), to influence public opinion, to create correct attitudes towards missions, to inspire different forms of involvement, to educate, to obtain economic support for missions etc. Those who analyze the milieu of the Catholic mass-media underline also its purpose to evangelize. All those aspects are taken into consideration in the article, which analyzes the developments of the Polish missionary press following three periods of recent history: before the Second World War, between 1945 and 2000 and in the 21st century.

Keywords: missionary periodicals, missions in media, functions of missionary periodicals

Słowa kluczowe: czasopisma misyjne, misje w mediach, funkcje czasopism misyjnych

BIBLIOGRAFIA

- Apele i Orędzia na Światowy Dzień Misyjny (1930-2010)*, red. F. Jabłoński, Gniezno 2010.
Apostol Madagaskaru. Wybór listów ojca Jana Beyzyma, red. C. Drażek, Kraków 1995 i 2002.
Bertrand C.J., *Deontologia mediów*, Warszawa 2007.
Chyliński M., Russ-Mohl S., *Dziennikarstwo*, Warszawa 2008.
Dziedzic J., Gackowski T., *Manipulacja w mediach. Media o manipulacji*, Warszawa 2012.
Jabłoński F., *Recepcja idei misyjnej w Polsce po Soborze Watykańskim II*, Kraków 2003.
Jagiół G., *Prasa misyjna – początki i idee*, „Światło Narodów” 6 (1982), s. 6-9.
Lepa A., *Ewangelizacja przez środki społecznego przekazu*, „L'Osservatore Romano” (sekcja polska), R 1999, nr 218, s. 28.

- Lepa A., *Świat manipulacji*, Częstochowa 2009.
- Many Voices, *One World. Report by the International Commission for the Study of Communications Problems*, Paris–London–New York 1981.
- Mądrzycki T., *Psychologiczne prawidłowości kształtowania się postaw*, Warszawa 1977.
- Młynarz K., *Funkcja radia, telewizji i prasy*, Warszawa 1971.
- Nieć M., *Komunikowanie społeczne i media*, Warszawa 2010.
- Niewalda M., *Metody manipulacji mediów XXI wieku*, Warszawa 2013.
- Pisarek W., *Wstęp do nauki o komunikowaniu*, Warszawa 2008.
- Pokorna-Ignatowicz K., *Kościół w świecie mediów. Historia – dokumenty – dylematy*, Kraków 2002.
- Słownik terminologii medialnej*, red. W. Pisarek, Kraków 2006.
- Szulczewski M., *O funkcjach i roli prasy w społeczeństwie*, Warszawa 1964.
- Tetelowska I., *Szkice prasoznawcze*, Kraków 1967.
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe, tekst jednolity: Dz.U. z 1984, Nr 5 poz. 24.
- Wrzos M., *Polskie czasopiśmiennictwo misyjne po II wojnie światowej*, Poznań 2013.

DOKUMENTY KOŚCIELNE

- Benedykt XV, *Dei Providentis arcato*.
- Benedykt XV, *Maximum illud*.
- Benedykt XVI, *Ecclesia in Medio Oriente*.
- Franciszek, *Evangelii gaudium*.
- Jan XXIII, *Princeps Pastorum*.
- Jan Paweł II, *Ecclesia in Africa*.
- Jan Paweł II, *Ecclesia in America*.
- Jan Paweł II, *Ecclesia in Asia*.
- Jan Paweł II, *Ecclesia in Oceania*.
- Jan Paweł II, *Ecclesia in Europa*.
- Jan Paweł II, *Redemptoris missio*.
- Paweł VI, *Evangelii nuntiandi*.
- Pius XII, *Evangelii Praecones*.
- Pius XII, *Fidei donum*.
- Pius X, *In Apostolicum*.
- Pius X, *Lacrimabili statu Indorum*.
- Pius XI, *Decessor noster*.
- Pius XI, *Rerum Ecclesiae*.
- Pius XI, *Romanorum Pontificium*.
- Pius XI, *Quoniam tam praeclara*.
- Pius XI, *Vix ad*.
- Sobór Watykański II, Dekret o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes divinitus*.

CZASOPISMA MISYJNE

- „Akademyca Lubelscy Misjom”
- „Amahoro”
- „Animator Misyjny”
- „Annales de la Propagation de la Foi”
- „Annales Missiologicae”
- „Annales Missiologici Posnanienses”

- „Biuletyn Miesięczny Związku Misyjnego Duchowieństwa w Polsce”
- „Biuletyn Misyjny Archidiecezji Gnieźnieńskiej”
- „Biuletyn Misyjny Diecezji Rzeszowskiej”
- „Biuletyn Misyjny Mugeznai No Sono”
- „Biuletyn – Pomoc Kościołowi w Potrzebie”
- „Biuletyn Misjologiczno-Religioznawczy”
- „Dzieła Misyjne Diecezji Łomżyńskiej”
- „Echo z Afryki”
- „Echo z Afryki i Innych Kontynentów”
- „Głos Afryki”
- „Głos Misyjny”
- „Głosie Ewangelię”
- „Horyzonty Misyjne”
- „Informacje Sekretariatu Misyjnego”
- „Jednodniówka ku uczczeniu Międzynarodowego Akademickiego Kongresu Misyjnego w Poznaniu
28 IX – 2 X 1927”
- „Kapucyni i Misje”
- „Katolicka Propaganda Misyjna dla Budzenia i Rozpowszechniania Znajomości Misji Katolickich”
- „Lafia” – „Informacje Sekretariatu Misyjnego”
- „Listy Księża Misjonarzy i Sióstr Miłosierdzia z Polskiej Misji w Chinach”
- „Listy Polskich Misjonarzy św. Wincentego à Paulo z Chin”
- „Lumen Gentium”
- „Mały Misjonarz”
- „Medicus Mundi Polonia”
- „Misje Dzisiaj”
- „Misje Katolickie”
- „Misje Księża Misjonarzy-Sióstr Miłosierdzia”
- „Misje Salezjańskie”
- „Misjonarz”
- „Misjonarz Katolicki”
- „Misjonarze Kombonianie”
- „Misjonarz na Post”
- „Misjonarz św. Rodziny”
- „Misyjne Drogi”
- „Misyjny Dar Serca”
- „Misyjny Dodatek Miesięcznika Kościelnego Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej”
- „Młodzież Misyjna”
- „Młodzież Seraficka”
- „Murzynek”
- „My a Trzeci Świat”
- „Nasz Misjonarz”
- „Nasze Misje Franciszkańskie”
- „Niezapominajka” – „Wiadomości Misyjne”
- „Nurt SVD”
- „Oblat Niepokalanej”
- „Papieskie Dzieła Misyjne w Diecezji Włocławskiej”
- „Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary w Diecezji Płockiej”
- „Papieskie Intencje Misyjne” – „Misje Dzisiaj”,
- „Pobudka Misyjna”
- „Pomoc Misyjna”
- „Posiew”

„Poślaniec Ducha Świętego”
„Posyłam Was”
„Przegląd Misyjny”
„Przyjaciel Polskiej Misji w Chinach”
„Roczniki Dzieła Świętego Dzieciństwa Pana Jezusa”
„Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego á Paulo”
„Roczniki Rozkrzewiania Wiary”
„Roczniki Związku Akademickich Kół Misyjnych”
„Ruch Misyjny wśród Inteligencji w Polsce”
„Studia Misjologiczne”
„Świata Misji”
„Świat Misyjny”
„Światło Narodów”
„Wiadomości Misyjne”
„Wiadomości Misyjne i Listy Księża Misjonarzy i Sióstr Miłosierdzia z Polskiej Misji w Chinach”
„Wiadomości Misyjne w Diecezji Włocławskiej”
„Wrota Afryki”
„Związek Misyjny Polek”

O. DR MARCIN WRZOS OMI – redaktor naczelny dwumiesięcznika „Misyjne Drogi” wydawanego przez Polską Prowincję Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej. Opublikował prace *Polskie czasopismo misyjne po II wojnie światowej* (2013) oraz *Bibliografia polskich czasopism misyjnych* (2014), pod jego kierunkiem powstaje opracowanie pt. *Misyjne media obłackie w Europie*.